

Nr 199.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till uppförande av nybyggnad för en statens sjuksköterskeskola; given Stockholms slott den 10 mars 1939.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Albert Forslund.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 10 mars 1939.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ENGBERG, SKÖLD, QUENSEL, FORSLUND, ERIKSSON, STRINDLUND.

Efter gemensam beredning med chefen för ecklesiastikdepartementet anför chefen för socialdepartementet, statsrådet Forslund:

I årets statsverksproposition har jag under femte huvudtiteln (punkt 148) närmare utvecklat behovet av en statlig sjuksköterskeskola och tillika äskat

Bihang till riksdagens protokoll 1939. 1 saml. Nr 199.

medel för driften av en provisorisk sådan skola under nästa budgetår. Jag har därvid även anmält, att medicinalstyrelsen, på anmodan av Kungl. Maj:t, i skrivelse den 15 oktober 1937 uppdragit riktlinjer för anordnande av en permanent statlig sjuksköterskeskola samt föreslagit uppförande av en särskild byggnad för skolans räkning, förslagsvis belägen i närheten av karolinska sjukhuset å Norrbacka. På min hemställan har Kungl. Maj:t ock under kapitalbudgeten, statens allmänna fastighetsfond (bilaga 3, punkt 5), föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde vara riksdagen förelagd, till uppförande av nybyggnad för statens sjuksköterskeskola för budgetåret 1939/40 beräkna ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

Jag anhåller nu att till fortsatt behandling få upptaga sistnämnda fråga, därvid jag till en början torde böra lämna en kort redogörelse för gällande grunder för sjuksköterskeundervisningen i riket.

Gällande grunder för sjuksköterskeutbildningen.

Såsom jag under femte huvudtiteln erinrat, handhaves utbildningen av blivande sjuksköterskor för närvarande av 20 statligt godkända sjuksköterskeskolor, av vilka 13 drivas av landsting eller storstäder samt 7 av enskilda huvudmän. Undervisningen vid dessa skolor regleras genom kungörelsen den 28 juni 1935 (nr 431) med bestämmelser angående statens godkännande av sjuksköterskeskolor med däri den 11 juni 1937 (nr 320) vidtagen ändring. Enligt förstnämnda kungörelse skall utbildningen pågå under en tid av minst två år samt omfatta såväl teoretisk som praktisk undervisning. Vid flertalet skolor är utbildningen treårig och bedrives i enlighet med vissa av medicinalstyrelsen utfärdade närmare föreskrifter i avseende å undervisningens omfattning och planläggning. Dessa föreskrifter innebära i huvudsak följande.

Lärotiden uppdelas i en förberedande kurs — förkurs — om minst två månaders längd samt en huvudkurs, för vilken den återstående delen av undervisningstiden tages i anspråk.

För kursen omfattar teoretisk undervisning i följande ämnen:

Anatomi och fysiologi	omkring	30	timmar
Hygien, mikroorganismer och smittämnen	»	20	»
Sjukvårdslära och barnets skötsel	»	60	»
Sjukvårdens etik och historia	»	10	»
Dietmatlagning	»	50	»

Tillsammans omkring 170 timmar

I anslutning till denna teoretiska undervisning anordnas vissa praktiska övningar i allmän sjukvård och barnavård. Planen medger vederbörande sjuksköterskeskola att anordna undervisning även i andra än här nämnda ämnen samt att bereda eleverna tillfälle till gymnastik och friluftsovningar.

Huvudkursen innefattar såväl teoretisk som praktisk utbildning. Den teoretiska undervisningen omfattar följande ämnen.

Medicinska sjukdomar (inklusive epidemiska och venere- riska sjukdomar samt tuberkulos)	omkring	35	timmar
Kirurgiska sjukdomar (inklusive ögats sjukdomar, öron-, näs- och halssjukdomar, gynekologiska och orto- pediska sjukdomar samt första hjälpen vid olycksfall	»	35	»
Barnsjukdomar	»	10	»
Moderskapsvård och vård vid förlossningar	»	5	»
Psykologi	»	20	»
Sinnessjukdomar	»	20	»
Sjukvårdslära och laborationer	»	35	»
Sjukvårdens etik och sjuksköterskeväsendets utveckling i Sverige	»	10	»
Medicinsk medborgarkunskap	»	5	»
Sjukhusekonomi	»	5	»

Tillsammans omkring 160 timmar

Denna undervisning kan meddelas jämsides med sjukhusarbetet men bör helst förläggas till särskild tid, omfattande minst två månader, då elev icke tjänstgör å sjukhus.

Den praktiska undervisningen inhämtas under tjänstgöring å sjukhus eller sjukhusavdelningar och handhaves närmast av vederbörande avdelnings-sköterskor. För ifrågavarande tjänstgöring har medicinalstyrelsen uppgjort följande plan:

Medicinsk avdelning	minst 4 månader
Kirurgisk »	» 4 »
Operationsavdelning eller kirurgisk poliklinik	» 2 »
Barnsjukhus	» 4 »
Barnbördshus (barnbördsavdelning)	» 2 »
Epidemisjukhus	» 2 »
Sanatorium (tuberkulosavdelning)	» 2 »
Sinnessjukhus	» 4 »

Tillsammans minst 24 månader

Tjänstgöring å medicinsk och kirurgisk avdelning samt å operationsavdelning eller å kirurgisk poliklinik är under angivna tider obligatorisk för samtliga elever. Tjänstgöringen i övriga grenar av sjukvården planlägges så, att eleven erhåller en så mångsidig utbildning som möjligt med hänsyn tagen till håg och lämplighet. I mån av tillgång till sådana specialavdelningar som ögon-, öron-, gynekolog- och ortopedavdelningar — respektive vanförestalter — böra dessa därvid främst utnyttjas för utbildningen.

Den grundläggande utbildningen avses förlagd till de båda första elev-åren. Det tredje året användes med fördel till mera omfattande special-utbildning.

I övrigt förutsättes, att elev genom skolans försorg åtnjuter lämplig bostad med värme och lyse, kost och tvätt ävensom under sjukdom fri läkarvård, fria läkemedel samt under minst fyra månader av skoltiden fri sjukhusvård. Elev är olycksfallsförsäkrad enligt lagen om olycksfall i arbete och skall tillhöra sjuk-kassa eller vara på annat sätt sjukförsäkrad.

Innebörden av föreliggande förslag till statlig sjuksköterskeskola.

I sin förenämnda skrivelse den 15 oktober 1937 har *medicinalstyrelsen* utgått från att en statens sjuksköterskeskola, i likhet med vad förhållandet

är vid andra skolor av detta slag såväl här i landet som i flertalet andra länder, kommer att omfatta en treårig utbildningstid och att nyss angivna föreskrifter skola i huvudsak tillämpas jämväl beträffande denna skola. Dock förutsattes den praktiska utbildningen tillika inrymma tjänstgöring under cirka två månader i öppen vård, enär sjuksköterskeutbildningen numera förbereder för anställning i såväl öppen som sluten vård. Denna utvidgning av utbildningen anser styrelsen dock kunna ske utan att lärotiden därigenom förlänges.

Styrelsen ingår här efter på frågan om ordnandet av bostäder åt eleverna under tiden för den teoretiska undervisningens meddelande och anför därutinnan bland annat följande.

Liksom vid flertalet statligt godkända sjuksköterskeskolor borde den teoretiska undervisningen vid statens skola sammanföras till särskilda perioder, vanligen kallade »läskurser». Desamma borde lämpligen utgöra tre till antalet och tillhoppa omfatta en tid av cirka fem månader per elevkurs. Härunder borde eleverna vara helt befriade från tjänstgöring vid sjukhus. Då alltså under dessa tider eleverna icke vore direkt knutna till något sjukhus, där de kunde beredas bostad, uppkomme fråga om bostad för dem. Denna fråga syntes bäst lösas därigenom, att eleverna bereddes bostad i en särskild skolbyggnad. Visserligen kunde bostäder anskaffas genom förhyrning antingen av eleverna själva eller genom skolans försorg. Styrelsen ansåge emellertid en dylik anordning av många skäl olämplig, icke minst i administrativt hänseende, då det för varje elevkurs vore fråga om att anskaffa bostad allenast för de relativt korta perioder, som läskurserna påginge. Medicinalstyrelsen ville därför förorda, att för skolans räkning uppfördes en skolbyggnad, vilken skulle inrymma, förutom undervisnings-, administrations- och ekonomilokaler, såväl elev- som personalbostäder. Denna byggnad borde ur undervisningssynpunkt uppföras i nära anslutning till ett större sjukhus. Då det här gällde en statlig skola, syntes det styrelsen naturligt, att den anknötes till ett staten tillhörigt sjukhus, därvid i första hand ett s. k. undervisnings-sjukhus borde komma i fråga. De sjukhus, som därvidlag kunde tänkas komma till användning, vore serafimerlasarettet och karolinska sjukhuset. Det sistnämnda sjukhuset låge visserligen icke i Stockholm utan i Solna kommun. Då emellertid serafimerlasarettet så småningom kunde komma att förflyttas, ansåge styrelsen, att nämnda skolbyggnad borde uppföras å lämplig tomt å eller invid karolinska sjukhusets område.

Styrelsen berör tillika frågan om ordnandet av elevernas praktiska utbildning och anser, att jämväl ur denna synpunkt en förläggning av skolbyggnaden i anslutning till karolinska sjukhuset är önskvärd. Styrelsen yttrar i denna del:

Beträffande den praktiska undervisningen vid skolan vore det av lätt insedda skäl önskvärt dels att denna undervisning till huvudsaklig del förlades till det sjukhus, till vilket skolan komme att anslutas, dels ock att eleverna under den tid undervisning å nämnda sjukhus påginge kunde beredas bostad i skolbyggnaden. Svar å ifrågavarande spörsmål kunde emellertid enligt meddelande från direktionen för karolinska sjukhuset erhållas först, då personalstat för karolinska sjukhuset uppgjorts i samband med anslagsäskanden för budgetåret 1939/40. Styrelsen ville i detta sammanhang omnämna det mellan direktionen för karolinska sjukhuset och styrelsen för Sophiahemmet träffade avtal, enligt vilket Sophiahemmet förbundit sig att på vissa villkor ställa ett sammanlagt antal av högst 140 sjuksköterskeelever samt högst 20 provelever

till sjukhusets förfogande. Vid sammanträde den 2 september 1937, därvid närvarit bland andra representanter för medicinalstyrelsen, karolinska sjukhusets direktion och Sophiahemmet, hade Sophiahemmets representant meddelat, att antalet eller fördelningen på olika kliniker av de sjukvårdselever, som Sophiahemmet enligt nämnda avtal skulle tillhandahålla karolinska sjukhuset icke kunde uppgivas, förrän personalstat för sjukhuset blivit uppgjord. Samma representant hade vidare uppgivit, att de nu av Sophiahemmet å serafimerlasarettet disponerade elevplatserna komme att vara upptagna av Sophiahemmets elever, till dess karolinska sjukhuset öppnats, ävensom att det då icke kunde beräknas, till vilket antal Sophiahemmet jämväl efter nyssnämnda tidpunkt kunde vara i behov av elevplatser å serafimerlasarettet, vilket berodde bland annat därpå, att det ännu icke vore känt, vilka av serafimerlasarettets avdelningar fortfarande komme att drivas efter det karolinska sjukhuset tagits i bruk.

Vad beträffar antalet elevplatser, som eventuellt skulle kunna beredas å dessa båda sjukhus, syntes styrelsen den begränsning av arbetstiden, som nu genomfördes på sjukhusen, komma att medföra, att personalbehovet å karolinska sjukhuset bleve större än det, som upptagits i tidigare uppgjort förslag till personalstat. På grund härav borde för skolan erforderligt antal elevplatser kunna beredas vid ettdera eller vid båda här berörda sjukhus. Styrelsen hade nämligen företagit preliminär undersökning rörande det antal elever, som lämpligen kunde undervisas vid karolinska sjukhuset, och därvid funnit, att möjlighet torde finnas till dylik undervisning såväl av förut angivna elever vid Sophiahemmet som av ytterligare omkring 100 elever. Därvid hade styrelsen utgått från, att i genomsnitt fyra elever samtidigt kunde undervisas å vårdavdelning och tre elever i medeltal å övriga avdelningar.

Styrelsen hade också undersökt möjligheterna för erhållande av utbildning för sjuksköterskeelever vid andra sjukhus i eller invid Stockholm. De sjukhus, som i Stockholm lämpligen kunde komma i fråga för sådan utbildning, vore redan utnyttjade eller reserverade för befintliga sjuksköterskeskolor. Å det blivande södersjukhuset torde med sannolikhet utbildning kunna beredas åt ett så stort antal elever, att, även om staden därstädes komme att anordna egen skola, plats skulle finnas för ytterligare ett antal elever. Då sistnämnda sjukhus emellertid beräknades komma att tagas i bruk tidigast omkring 1942, borde frågan om utbildning av sjuksköterskor vid detta sjukhus upptagas till prövning vid senare tidpunkt. Vad vidare lasarettet vid Stocksund beträffade hade styrelsen funnit, dels att endast ett mindre antal elevplatser där kunde ställas till förfogande, enär lasarettet med kontrakt förbundit sig att mottaga visst antal elever från Betaniastiftelsens sjuksköterskeskola, dels ock att tillfredsställande undervisning därstädes knappast torde kunna meddelas ytterligare elever under vid lasarettet nu rådande förhållanden, då tillräcklig personal, lämpad för ifrågavarande undervisning, för det dåvarande icke stode till buds.

På grund av vad sålunda anförts hade styrelsen befasts i sin uppfattning, att skolbyggnaden borde förläggas i anslutning till karolinska sjukhuset.

Styrelsen framhåller vidare, att det givetvis varit mest önskvärt, om skolbyggnaden kunnat förläggas inom det för karolinska sjukhuset avsedda området men att detta, enligt vad styrelsen erfarit, icke läte sig göra. Styrelsen hade därför undersökt möjligheterna att på annat håll förvärva erforderligt markområde och efter förberedande undersökningar på ort och ställe funnit, att viss del av den invid nyssnämnda sjukhusområde belägna fastigheten Falkenärsbostället 1⁴, tillhörande Solna församlings löneboställe, vore för

ändamålet lämplig. Arealen av denna fastighetsdel vore cirka 4,800 kvadratmeter. Förvärv av densamma syntes kunna ske enligt 2 § i lagen den 4 januari 1927 (nr 1) angående tillstånd till försäljning av kyrklig jord i vissa fall samt till upplåtelse av sådan jord under tomträtt, sådant detta författningsrum lydde enligt lag den 30 augusti 1932 (nr 403). Därest sagda område skulle finnas otillräckligt för ändamålet, kunde förvärv av ett angränsande område om cirka 2,400 kvadratmeter tänkas ifrågakomma.

Styrelsen framlägger härefter vissa beräkningar rörande lokalbehovets omfattning och betonar därvid, att frågan om beredande av bostäder åt eleverna under den tid, de tjänstgöra å sjukhus, bör upptagas till utredning i annat sammanhang. Styrelsens i det följande framlagda beräkningar avse därför närmast elever, som vid skolan meddelas teoretisk undervisning, jämte vissa andra närmare angivna kategorier av elever. Styrelsen anför härutinnan:

Skolans storlek betingades, förutom av behovet av sjuksköterskor, även av det antal elever, som vid vederbörande sjukhus kunde beredas praktisk utbildning. Såsom tidigare framhållits skulle ett antal av cirka 100 elevplatser kunna stå till buds för ifrågavarande ändamål. Då viss utbildning måste meddelas även å andra sjukhus, exempelvis å sanatorium, epidemisjukhus, sinnessjukhus och i öppen vård, borde det antal elever, som vid skolan samtidigt meddelades praktisk undervisning, kunna beräknas till 150, fördelade på de tre utbildningsåren. Då vid skolan teoretisk undervisning så gott som ständigt komme att pågå och då alltså en läskurs om 25 elever — enligt styrelsens mening det lämpliga antalet i en dylik kurs — vid praktiskt taget varje tid av året undervisades å skolan, skulle det totala antalet elever vid densamma uppgå till 175. För varje elevkurs beräknades fem månaders teoretisk undervisning, varför bostäder och undervisningslokaler för dessa elever bleve upptagna under omkring 10 månader av året, därest två elevkurser mottoges årligen.

Förutom för de nu nämnda ordinarie eleverna borde enligt styrelsens förmenande lokalutrymme i skolan böra beredas sådana sjuksköterskeelever, vilka erhöles utbildning vid centralskolan för specialutbildning av barnsjuksköterskor. Ifrågavarande utbildning meddelades vid pediatrika kliniken å Norrtulls sjukhus, vilken klinik så småningom komme att förflyttas till karolinska sjukhuset. Vid sistnämnda skola meddelades specialutbildning åt vissa elever från olika sjuksköterskeskolor under tredje undervisningsåret eller åt sjuksköterskor, som önskade förskaffa sig specialutbildning i barnsjukvård. Dittills hade den teoretiska undervisningen i denna sjukvårdsgren givits parallellt med den praktiska, en anordning, som av olika skäl borde ändras. Det vore önskvärt, att nämnda teoretiska undervisning meddelades eleverna å särskilda tider, exempelvis under en vårkurs, respektive höstkurs, vardera med en längd av omkring sex veckor. Därest det antal elever, som nu två gånger om året intoges å nämnda centralskola, eller 12 elever i varje kurs, komme att i fortsättningen bibehållas, skulle i den nu ifrågavarande skolbyggnaden rum för 12 elever erfordras. Då, såsom antytts, rummen icke komme att för detta ändamål disponeras under längre tid än sammanlagt tre månader per år, kunde desamma under återstoden av året lämpligen upplåtas åt de elever, vilka tjänstgjorde i öppen vård. Därjämte borde bostäder beredas såväl för sådana skolan tillhörande sjuksköterskeelever, vilka i någon viss sjukvårdsgren erfordrade kompletterande utbildning, som ock för visst antal provelever.

Styrelsen ansåge vidare, att varje elev borde tillförsäkras eget rum, i synnerhet som företagna utredningar utvisade, att kostnaden för enkelrum vore obetydligt högre än för dubbelrum. För ett enkelrum syntes en golvyta om cirka 8 à 9 kvadratmeter vara tillfyllest. Med utgångspunkt därifrån hade styrelsen beräknat antalet för elever erforderliga rum på följande sätt:

- 25 rum för ordinarie elever, vilka, fördelade å de olika kurserna, under cirka 10 månader av året åtnjöte teoretisk undervisning;
- 12 rum för elever vid centralskolan för specialutbildning av barnsjuk-sköterskor, respektive för elever, som tjänstgjorde i öppen vård;
- 10 rum för elever, som erfordrade kompletterande utbildning;
- 13 rum för provelever vid karolinska sjukhuset.

Såma 60 elevrum.

Utöver dessa 60 elevrum erfordrades omkring 5 rum för sjuka elever, vilka arbetade å sjukhus och vore behäftade med åkommor, vilka icke nödvändigt krävde sjukhusvård. Dessa rum borde lämpligen erhålla isolerat läge och utrustas med nödiga bilokaler.

Styrelsen förutsätter jämväl, att skolans fasta personal beredes bostad inom skolbyggnaden. Jag får härutinnan hänvisa till följande uppställning, vilken enligt styrelsens mening utvisar det ungefärliga personal- och lokalbehovet i berörda avseende.

A. Undervisningspersonal:

1 föreståndarinna (B 17)	2 rum, tekök, badrum, w. c.
2 instruktionssköterskor (B 15)	2 rum, vartdera med ljus alkov, bad tekök och w. c.
2 s. k. hemsystrar eller biträ-trädande lärarinnor (B 9) ...	2 rum, vartdera med ljus alkov, bad tekök och w. c.

Bostäder:

B. Övrig personal:

1 vaktmästare (B 7)	2 rum och kök, badrum, w. c.
1 kokerska (B 5)	1 rum med alkov.
2 telefonvakter, tillika söm-merskor	2 rum.
4 städerskor	4 rum.
5 köksbiträden och servitriser	5 rum.
18 befattningshavare.	20 rum.

Härtill skulle komma vissa reservrum för bostadsändamål.

Behovet av undervisnings-, administrations- och ekonomilokaler har av styrelsen jämväl specificerats. Däri ingå bland annat:

- 1 föreläsningssal, rymmande cirka 50 sittplatser,
- 1 extra lektionsrum, rymmande cirka 30 sittplatser,
- 2 demonstrationsrum, därav ett utrustat med möjligheter till labora-toriearbete,
- 1 skolkök med matvrå, avsett för 12 à 16 elever,
- 1 gemensamt samlingsrum,
- 1 biblioteks- och läsrum,
- 3 expeditjonsrum med gemensamt väntrum,
- 1 gymnastiksal;
- 1 matsal för elever och undervisningspersonal,
- 1 matsal med dagrum för övrig personal,
- 1 frukosttrum (konferensrum) för undervisningspersonal,

- 1 dagrum och tekök i varje bostadsvåning för elever,
- 1 badrum med badkar och duschar i varje bostadsvåning för elever,
- 1 badrum för övrig personal;
- 1 vaktrum,
- 1 telefonväxel,
- 1 rum för sortering av ren tvätt,
- 1 rum för förvaring av oren tvätt,
- samt ett flertal förrådsrum.

Under återopande av det sålunda anförda har styrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte bemyndiga styrelsen att dels vidtaga åtgärder för förvärv av förenämnda fastighetsdel, dels ock anlita experter för uppgörande av ritningar och kostnadsberäkning för en skolbyggnad i huvudsaklig överensstämmelse med av styrelsen angivna riktlinjer.

Till komplettering av sitt förslag har medicinalstyrelsen i skrivelse den 16 december 1937 framlagt beräkningar rörande skolans avlönings- och omkostnader. Kostnaden för fast anställd personal har därvid med tillämpning av nu gällande grunder uppskattats till inemot 50,000 kronor. Härjämte har upptagits ett belopp av omkring 15,000 kronor till speciallärare. Omkostnaderna beräknas till ungefär 40,000 kronor per år.

Frågan om förläggningen av elevernas praktiska utbildning har, på framställning av medicinalstyrelsen, upptagits till fortsatt behandling av *direktionen för karolinska sjukhuset*, som i skrivelse den 29 december 1937 och den 21 januari 1938 framlagt resultatet av sina överväganden. I den första skrivelsen anför direktionen sålunda bland annat:

Direktionen hade efter förhandlingar med Sophiahemmets styrelse kommit till den uppfattningen, att problemet bäst torde kunna lösas genom att Sophiahemmet successivt upphörde med sin elevutbildning vid serafimerlasarettet och efter lämplig övergångstid ställde alla där tillgängliga elevplatser till den statliga skolans förfogande mot det att vid karolinska sjukhuset i mån av behov bereddes ett ökat antal platser för elever från Sophiahemmet. Genom en sådan anordning skulle den stora fördelen vinnas, att endast en sjuksköterskeskolas elever erhöles grundläggande utbildning vid ett och samma sjukhus. De anmärkningar mot ett ökat antal elever vid serafimerlasarettet, som skulle kunna väntas från Stockholms stad och Stockholms län, därest jämsides med den nuvarande elevutbildningen skulle inrättas en ny sådan, torde också förfalla, om förändringen blott ginge ut på att en annan utbildningsanstalt för sjuksköterskor finge disponera platser i nuvarande omfattning. Därest intet oförutsett inträffade, skulle sålunda från 1940 års ingång 25 elevplatser vid serafimerlasarettet kunna ställas till den statliga skolans disposition. Antalet kunde sedermera utökas upp till 50 eller högst 70, i den mån så befunnas erforderligt.

Serafimerlasarettets elevbostäder, som för närvarande till större delen vore inrymda i den stiftelsen Serafimerlasarettet tillhöriga fastigheten Pilträdet nr 2, 3 och 4 (hörnet av Hantverkaregatan och Kaplansbacken) befunno sig emellertid i mycket dåligt skick. Fastigheten behövde snarast underkastas en genomgripande ombyggnad och reparation för att bli fullt användbar. Stiftelsen hade därför låtit utarbeta förslag till en sådan ombyggnad för en kostnad av i runt tal 200,000 kronor, vilket förslag för det dåvarande vore

under granskning. Frågan kunde också lösas genom att en särskild elevbyggnad uppfördes inom lasarettsområdet.

En utökning av det ännu icke påbörjade elevbostadshuset vid karolinska sjukhuset kunde även vid nu angiven lösning av frågan bli nödvändig. Därom vore direktionen emellertid icke i tillfälle att då lämna besked. Det vore direktionens avsikt att så snart ske kunde inkomma till Kungl. Maj:t med utredning och eventuellt förslag i ämnet.

Beträffande elevernas praktiska utbildning i specialvårdens olika grenar yttrar direktionen i sin skrivelse den 21 januari 1938:

Då för statens sjuksköterskeskola behov föreläge av elevplatser även vid specialavdelningar, som ej finnes eller komme att finnas vid serafimerlasarettet, syntes det direktionen vara nödvändigt att söka bereda plats vid sådana avdelningar på karolinska sjukhuset. Direktionen hade därvid samrått med föreståndarinnan vid Sophiahemmet. I anslutning till preliminära beräkningar av personalbehovet hade direktionen kommit till den slutsatsen, att elevplatser kunde beredas vid en tuberkulosavdelning, vid oftalmiatriiska kliniken å en allmän avdelning och polikliniken, vid otolaryngologiska kliniken å en allmän och en enskild avdelning samt operationsavdelningen och polikliniken. Elevantalet hade beräknats vid allmän avdelning till fyra, varav två äldre elever, vid enskild avdelning till tre, varav en äldre, och vid poliklinik till en. Härtill komme ambulerande elever för utbyte vid den lediga dagen i veckan. Antalet elevplatser skulle sålunda bli 20, fördelade på följande sätt:

å tuberkulosavdelning	4 platser
å ögonavdelning	4 platser
å ögonpoliklinik	1 plats
å öron-, näs- och halsavdelning	7 platser
å öron-, näs- och halsoperationsavdelning	3 platser
å öron-, näs- och halspoliklinik	1 plats.

Medicinalstyrelsen har i utlåtande den 21 januari 1938 tillstyrkt direkti-
onens för karolinska sjukhuset förslag, att statens sjuksköterskeskola skulle
successivt övertaga Sophiahemmets å serafimerlasarettet disponerade elev-
platser. Då styrelsen erfarit, att jämväl å karolinska sjukhuset visst antal
elevplatser kunde ställas till statens sjuksköterskeskolas förfogande, syntes
styrelsen elevplatser i tillräcklig omfattning komma att bli tillgängliga för
skolan å de båda sjukhusen.

Beträffande frågan om bostäder åt de elever, som skulle komma att
få sin praktiska tjänstgöring förlagd till serafimerlasarettet, har styrel-
sen vitsordat, att en del elevbostäder därstädes för närvarande befunne sig
i ett mycket dåligt skick. Styrelsen anser det vara en förutsättning för de-
sammias godtagande såsom bostäder för statens sjuksköterskeskolas elever,
att fastigheten underkastas genomgripande reparationer och förändringar i
huvudsaklig överensstämmelse med föreliggande, av arkitekten G. Birch-
Lindgren i november och december 1937 uppgjort förslag. Därest Kungl.
Maj:t skulle finna en nybyggnad lämpligare, kunde, enligt vad som kommit
till styrelsens kännedom, ett område utmed Kaplansbacken inom serafimer-
lasarettets tomt ifrågakomma.

Med anledning av medicinalstyrelsens förstnämnda framställning uppdrog Kungl. Maj:t den 26 november 1937 åt byggnadsstyrelsen att i samråd med medicinalstyrelsen utarbeta ritningar och kostnadsberäkningar för uppförande av en byggnad åt sjuksköterskeskolan. *Byggnadsstyrelsen* har med skrivelse den 22 februari 1938 överlämnat nio av arkitekten G. Birch-Lindgren upprättade ritningar jämte situationsplan. Ritningarna avse ett byggnadskomplex, omfattande *dels* en i fyra våningar uppförd byggnad, som inrymmer 60 elevrum och 3 sjukrum ävensom expeditiionslokaler och bostadsrum för föreståndarinnan m. fl., *dels* en till denna byggnad ansluten, i vinkel mot densamma förlagd envånings gymnastikbyggnad, *dels* ock en med elevbyggnaden jämväl ansluten, i samma längdriktning som denna förlagd byggnad i tre våningar, innehållande i bottenvåningen matsalar, samlingsrum och kök, i våningen 1 trappa upp undervisningslokaler och i våningen 2 trappor upp rum för personal. Till byggnadskomplexets källarvåning har förlagts förråd av olika slag, pannrum samt en badavdelning.

Kostnaderna för genomförande av byggnadsstyrelsens ifrågavarande förslag, vilket i princip godkänts av medicinalstyrelsen, hava uppskattats sålunda:

Byggnadsarbeten	kronor 748,000		
Tillägg för undergrund	» 65,000	kronor	813,000
Värme-, vatten- och sanitetstekniska installationer enligt beräkning av William Anderssons konstruktionsbyrå	»		183,300
Elektriska belysnings- och svagströmsledningar enligt beräkning av elektriska provningsanstalten	»		65,000
Elektriska hissar enligt beräkning av elektriska provningsanstalten	»		14,000
Utvändiga ledningar	»		17,500
Planeringsarbeten och stängsel	»		45,000
Ritningar, kontroll och administration samt oförutsedda utgifter	»		112,200
		Kronor	1,250,000

Byggnadsstyrelsen har emellertid framhållit, att tiden icke medgivit, att alla detaljer beträffande byggnadsföretaget kunnat närmare studeras, varför viss ytterligare bearbetning av förslaget kunde bliva erforderlig, dock utan att kostnaderna därigenom behövde ökas. Då möjligheter för framtida utvidgningar icke stode till buds inom den större fastighetsdelen, har byggnadsstyrelsen vidare funnit välbetänkt, att staten för skolans räkning även förvärvade den mindre fastighetsdelen, där en i två våningar uppförd byggnad, inrymmande omkring 40 elevrum, närmast avsedda för elever med praktisk tjänstgöring å karolinska sjukhuset, skulle kunna beredas plats.

I anslutning till byggnadsstyrelsens förslag uppdrog Kungl. Maj:t den 8 juli 1938 åt medicinalstyrelsen att inleda underhandlingar rörande förvärv av den Solna församling tillhöriga större fastighetsdelen för sjuksköterskeskolans räkning. Till åtlydnad härav har *medicinalstyrelsen* i skrivelse den 29 oktober 1938 meddelat i huvudsak följande.

Enligt ett vid värderingsförrättning den 20 september 1938 hållet protokoll hade vederbörande boställsnämnd åsatt det ifrågavarande markområdet ett pris av 100 kronor per kvadratmeter, därvid priset beräknats med hänsyn dels till vad pastoratet ansåge sig kunna utfå i årlig avgäld per kvadratmeter vid upplåtelser mot tomträtt och dels ock till priset på andra jämförbara markvärden. Vidare hade till styrelsen inkommit utdrag ur protokoll, fört vid kyrkorådets sammanträde den 20 oktober 1938, varav framgått, att kyrkorådet enhälligt beslutat att avstyrka försäljning av området ifråga. Styrelsen hade ock under hand inhämtat, att stiftsnämnden med största sannolikhet komme att fatta beslut i överensstämmelse med den av kyrkorådet uttalade meningen.

Med anledning därav hade styrelsen undersökt, huruvida möjlighet förefunnnes till markförvärv på annat håll i närheten av karolinska sjukhuset. I sådant syfte hade styrelsen vänt sig till direktionen för institutet för blindas å Tomtebodas med förfrågan angående förvärv av ett område om 9,000 kvadratmeter, vilket vore för ändamålet lämpligt. Sagda direktion hade meddelat, att den i princip intet hade att erinra emot upplåtelse för nämnda ändamål av det område, som medicinalstyrelsen avsåge.

Sedan Kungl. Maj:t härefter — med ändring av sitt nyssnämnda beslut — uppdragit åt medicinalstyrelsen att med direktionen för institutet för blindas å Tomteboda, som jämlikt tidigare medgivande av riksdagen ägt att för institutets räkning disponera »kronolägenheten Tomteboda» i Solna socken, numera jordregisterbetecknad Tomteboda 1^a, överlägga rörande upplåtelse åt en statens sjuksköterskeskola av det område av sagda fastighet, som å en vid styrelsens skrivelse den 29 oktober 1938 fogad kartkopia utmärkts med blåa kantlinjer, har styrelsen med skrivelse den 24 november 1938 överlämnat en mellan styrelsen och direktionen, under förbehåll av Kungl. Maj:ts godkännande, träffad överenskommelse i ämnet. Denna överenskommelse innebär, att direktionen för sin del medger, att nämnda område om 9,000 kvadratmeter upplåtes för det ändamål, varom här är fråga, med tillträde från och med den dag arbetet för skolbyggnadens uppförande kan komma att påbörjas. Skulle på grund av terrängförhållandena någon mindre förskjutning av gränserna, sådana de angivits å förenämnda kartkopia, befinnas erforderlig, har direktionen intet att erinra mot att en sådan äger rum, därest det kan ske utan olägenhet för institutet.

Beträffande för sjuksköterskeskolan erforderliga ledningar för vatten, avlopp, elektrisk kraft, gas m. m. skall gälla, att desamma, därest byggnadsstyrelsen så prövar lämpligt, må, i vad på direktionen ankommer, utan särskild ersättning anslutas till befintliga, för institutet avsedda motsvarande ledningar, dock att samtliga kostnader härför ävensom kostnader, som framdeles kunna komma att av anslutningen föranledas, skola åvila sjuksköterskeskolan. Blindinstitutet förutsättes ej heller i övrigt skola vidkännas några kostnader i anledning av upplåtelsen.

Till följd av den ändrade förläggning, som sålunda ifrågasatts för skolbyggnaden, har *byggnadsstyrelsen* den 24 januari 1939 avgivit förnyat utlåtande i ärendet. Styrelsen har därvid anfört:

Förevarande område hade ett högt och fritt, mot nordost öppet läge. Lämplig tillfartsväg funnes endast i områdets södra spets. Den sydvästra delen ut-

gjordes av en relativt plan bergsplatå. För att kunna på platsen närmare bedöma byggnadens läge i terrängen hade byggnadsstyrelsen, som icke disponerade medel för uppgörande av nivåkartor, låtit utstaka områdets föreslagna gränser och där inmätta byggnaden samt avväga dess begränsningslinjer. Inmätningen av byggnaden och avvägningen av dess hörnpunkter visade, att byggnaden icke kunde förläggas så, som den vid remisshandlingarna fogade kartkopier angäve. Byggnaden skulle nämligen i det föreslagna läget komma att i stor utsträckning skjuta ut över de branta slänterna. Av ekonomiska skäl måste byggnaden förläggas helt uppe på bergsplatån. Områdets gränslinje mot sydväst borde därför förskjutas mot sydväst omkring 20 meter invänd vägen och minst omkring 10 meter i det nordvästra hörnet. Därigenom skulle även uppfartsväg med en måttlig stigning vinnas. Det lämpligaste läget för byggnaden och områdets gränser kunde emellertid icke fastställas, förrän uppmätning, kartläggning och avvägning av området verkställes. Enligt vad styrelsen inhämtat från vägingenjörskontoret i länet, skulle i samband med utläggandet av den nya utfartsvägen i Torsgatans förlängning någon ändring av vägen förbi blindinstitutet icke ske.

Det ritningsförslag, som upprättats för en förläggning av skolan å området inom Falkenärsbostället 1⁴, hade av medicinalstyrelsen föreslagits skola användas även för det nu ifrågasatta området. Det syntes emellertid byggnadsstyrelsen tvivelaktigt, om det föreliggande ritningsförslaget, som avsåge byggnad på plan terräng, i oförändrat skick lämpade sig för det nu föreslagna bergsområdet med högt läge över vägen. Byggnadens utformning och den delvis stora höjden, fyra våningar, syntes knappast passa för det nya läget. Styrelsen förutsatte därför, att förslaget omarbetades, därest det senast ifrågasatta området upplätes för ändamålet.

För framdragande å det nya området av ledningar för vatten, avlopp, gas och elektricitet mötte icke några praktiska svårigheter. Man måste dock räkna med ökade kostnader för ledningsdragning för elektrisk installation, bland annat på grund av höjda löner, samt med kostnader för sprängnings- och terrasseringsarbeten i större omfattning än som motsvarade kostnaderna för undergrund på den först ifrågasatta platsen. Preliminärt syntes kostnaderna kunna uppskattas till 1,350,000 kronor.

På anmodan har byggnadsstyrelsen sedermera, i samråd med medicinalstyrelsen, låtit verkställa den överarbetning av förenämnda ritningsförslag jämte tillhörande kostnadsberäkning, som erfordras vid den föreslagna nya förläggningen, samt med skrivelse den 6 mars 1939 överlämnat sju av arkitekten Birch-Lindgren uppgjorda, den 3 mars dagtecknade ritningar jämte situationsplan för nybyggnaden ifråga. Styrelsen, som för sin del intet har att erinra mot dessa ritningar, har uppskattat kostnaderna för detta förslags genomförande till 1,350,000 kronor.

Byggnadsstyrelsen anmäler tillika, att arkitekten Birch-Lindgren på styrelsens begäran även undersökt möjligheterna att inom serafimerlasarettets nuvarande område bereda plats för den statliga sjuksköterskeskolan. Detta hade emellertid icke visat sig möjligt utan att riva befintliga äldre byggnader vid Kaplansbacken och Hantverkaregatan, vilket närmare åskådliggjorts å två den 20 februari 1939 dagtecknade situationsplaner med förslag till olika utformad bebyggelse. Kostnaderna för ersättningsbyggnader för genom rivning bortfallna bostäder och för lokaler för garnisonsapotek kunde approximativt beräknas till 1,200,000 kronor. Kostnaderna för sjuksköterskeskolan förlagd

till denna plats kunde beräknas till 1,250,000 kronor, eller till samma belopp, som för det ursprungligen uppgjorda förslaget.

Departementschefen.

Som jag tidigare erinrat, har jag redan i samband med statsverkspropositionens framläggande i princip anslutit mig till medicinalstyrelsens förslag om inrättande av en permanent statlig sjuksköterskeskola. De riktlinjer för anordnande av en sådan skola, som styrelsen uppdragit, synas mig även i allt väsentligt kunna godtagas. I enlighet härmed förordar jag, att för skolans räkning uppföres en byggnad, avsedd för den teoretiska undervisningens behov och till bostäder åt eleverna under tiden för denna undervisnings meddelande. Jag utgår därvid från att eleverna under tiden för den praktiska utbildningen beredas bostäder genom vederbörande sjukhus försorg.

Beträffande förläggningen av ifrågasatts anknäpning antingen till serafimerlasarettet eller till karolinska sjukhuset. För min del finner jag övervägande skäl tala för en förläggning i anslutning till karolinska sjukhuset. Jag delar alltså medicinalstyrelsens uppfattning i denna fråga. Därest riksdagen icke har något att däremot erinra, synes för ändamålet böra tagas i anspråk den föreslagna delen av blindinstitutets å Tomteböda område, som tillförts statens allmänna fastighetsfond (byggnadsstyrelsens delfond) vid dennas inrättande.

Vad härefter angår lokalbehovets omfattning, ha medicinalstyrelsens beräkningar och byggnadsstyrelsens därpå grundade ritningsförslag icke givit mig anledning till några mera väsentliga erinringar. Jag har sålunda funnit ändamålsenligt, att i byggnaden beredas bostäder, förutom åt skolans ordinarie elever och nödigt antal provelever, jämväl åt eleverna vid centralskolan för specialutbildning av barnsjuksköterskor under den tid, dessa åtnjuta teoretisk undervisning, ävensom åt övriga elevkategorier, vilka av medicinalstyrelsen angivits. Jag anser mig även kunna tillstyrka, att eleverna förses med egna rum, då enligt verkställda kalkyler kostnaden för enkelrum med endast 10 å 15 procent beräknas överstiga kostnaden för dubbelrum. I fråga om elevrummens antal samt lokalbehovet i övrigt kan dock sannolikt viss begränsning ske, även om hänsyn tages till önskvärdheten av att hava tillgång till reservutrymme i ej alltför ringa utsträckning. Jag förutsätter därför, att i samband med de definitiva ritningarnas utarbetande frågan om en begränsning av lokalbehovet upptages till närmare prövning och att därvid eventuellt framkomna möjligheter till besparingar tillvaratagas. Om så sker, torde totalkostnaden för byggnaden icke behöva överstiga det ursprungligen beräknade beloppet eller 1,250,000 kronor. För nästa budgetår torde ett belopp av 200,000 kronor vara tillfyllest för ändamålet.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Uppförande av nybyggnad för statens sjuksköterskeskola* å kapitalbudgeten för budgetåret 1939/40 under rubrik

Statens allmänna fastighetsfond anvisa ett *reservationsanslag* av 200,000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Anders Lundstedt.
